

## Dopis zastupitelům města Litomyšle

Koncem minulého roku zaslal bývalý ředitel Státního okresního archivu ve Svitavách se sídlem v Litomyšli **PhDr. Milan Skřivánek** otevřený dopis litomyšlskému zastupitelstvu, kterým zareagoval na možnost, že bude archivu zrušen pronájem městských budov a dojde tak k jeho faktické likvidaci. Tento politováníhodný čin by znamenal zprětrhání pevných vazeb, které má archiv a jeho pracovníci k regionu, vedl by ke značnému snížení dostupnosti archiválií a v posledku by předznamenával konec bohatého historického bádání, kterým je tento region pověstný.

Vážené dámy, vážení pánové,  
od svých kolegů jsem se dozvěděl, že město Litomyšl hodlá k roku 2025, nebo dokonce dříve, ukončit Státnímu okresnímu archivu Svitavy se sídlem v Litomyšli pronájem zámecké konírny, v jejíž dvou částech má archiv depozitář. Zámecká konírna byla v letech 1993–1996 po mnohaletých svízelných jednáních rekonstruována pro potřeby archivu a zámecké údržbářské dílny. Stalo se tak z finančních prostředků státu zastoupeného Okresním úřadem Svitavy. Proto až do roku 2025 užívá archiv v Litomyšli část objektu s depozitáři bezplatně. Důvodem této rekonstrukce bylo nejen vyřešení katastrofální prostorové situace archivu, kdy některé archivní fondy byly uloženy v různých prozatímních depozitářích (mj. ve zdejší zámeckém sklepení, kde byla přímo ohrožena fyzická existence písemností), ale i tristní stavební stav konírny, pro níž se hledalo vhodné využití. Po právní stránce je vše v pořádku, jiná otázka je, jaké budou důsledky ukončení pronájmu.

Výstavba nové účelové archivní budovy ze státních prostředků je mimo realitu a rekonstrukce starších budov na archivní depozitáře jsou velmi drahé. Navíc detašované depozitáře značně ztěžují provoz archivu. Jako nejpravděpodobnější řešení nastávající situace se jeví, že písemnosti uložené v zámecké konírně budou odvezeny do depozitářů mimo Litomyšl, možná do Hradce Králové, které spravuje Státní oblastní archiv v Zámrsku, jehož pracovištěm okresní archiv v Litomyšli je. Je však velmi pravděpodobné, že z Litomyšle zmizí i archivní fondy uložené v jiných prostorách, a tak zdejší archiv zanikne.

Důsledkem toho bude, že se badatelům velmi ztíží dostupnost těchto archiválií, téměř zanikne regionální historické bádání a město a veřejnost přijdou o služby, které archiv poskytuje. Z nich je třeba zvláště zmínit pomoc, kterou zde nacházejí středoškoláci a vysokoškoláci při zpracovávání svých prací, přičemž pro Fakultu

restaurování je z pedagogických důvodů velmi výhodné, že má ve svém sousedství archiv. Ten mimo svou správní funkci také dosti významně přispívá k rozvoji kultury města. Jako příklad z posledních let mohu uvést skutečnost, že do roku 2015 vydal – někdy s finanční podporou města Litomyšle – řadu publikací z pera svých pracovníků. Mimo jiné studie o pečetích litomyšlských biskupů a Kostků z Postupic, *Litomyšlský hřbitov u kostela sv. Anny, Válečné pomníky a památníky, vojenské hroby a náhrobky v Litomyšli* apod. Vyšlo i 16 svazků sborníku *Pomezí Čech, Moravy a Slezska*, který zveřejňoval podstatné studie ze společenských a přírodních věd. Archiváři pracovali v komisích města (např. pro regeneraci památek a správu památných hrobů). S Městskou galerií Litomyšl a Regionálním muzeem v Litomyšli spolupracovali kupříkladu při přípravě jejich stálých expozic a jednorázových výstav a podíleli se na vydání monografií o Václavu Boštíkovi, Bohdanu Kopeckém, Josefu Matičkově, edici paměti Anny Matičkové, Stanislava Bubeníčka a Kopalova *Mého života*. Ani kniha *Litomyšl 1259–2009, město kultury a vzdělávání* (její druhé vydání se právě tiskne) by bez vydatné pomoci archivu nevznikla. V tomto výčtu bych mohl dále pokračovat. Kromě toho pravidelně uskutečňovali přednášky, kupříkladu pro zdejší knihovnu a jiné instituce. Pokud archiv zanikne, může se Litomyšl s podobnými aktivitami rozloučit.

Důvodem, proč chce město ukončit pronájem konírny, údajně je, že její dosavadní funkce neodpovídá připravované koncepci využití zámeckého návší. Doslechl jsem se, že se jedná o „skladiště starého papíru“, tento výraz se pochopitelně v oficiálních dokumentech nevyskytuje.

Nechce se mi věřit, že by se Litomyšl chtěla zbavovat takových pokladů, jako je její archiv, který začíná rokem 1226 a téměř nepřetržitě pokračuje do současnosti. Jsou v něm středověké listiny, které byly vyhotoveny pro zdejší klášter a biskupství, nebo zde přímo vznikaly. V každém případě byly ve středověku jako poklad uloženy v katedrále jen několik desítek metrů od místa, kde jsou dnes. Na to bych byl jako občan města hrdý. Neumím si představit, že by se město chtělo zbavit písemností původně piaristického gymnázia, kde jsou mj. listy sv. Josefa Kalasanského a kde je téměř šest set literárních a vědeckých rukopisů. Odpovědně říkám, že je to zcela unikátní soubor na území České republiky. Tyto dokumenty vytvářejí organický celek s piaristickou knihovnou, kterou město převzalo a jíž si právem velice váží. Tato knihovna umožňuje například studium dějin a kultury španělsky mluvících zemí. Litomyšlské gymnázium a s ní spojený filozofický ústav výrazně ovlivnily vzdělanost celých východních Čech a průběh národního obrození.

Ať si již o vědeckosti historie myslíme cokoli, nemůžeme popřít, že historie jako disciplína je podstatnou součástí kultury. Bylo by paradoxem, kdyby návštěvníky Litomyšle vítaly velké billboardy s nápisy jako „Litomyšl, historie

a kultura“, a město přitom nemělo svůj archiv, bez něhož se historie pěstovat nedá.

Jako příklady neblahého působení hodnotícího hlediska „to je starý papír“ – aniž bych si myslel, že našim archiváliím hrozí zánik – mohu uvést, že při rušení klášterů za Josefa II. byly cenné rukopisy, tisky a archiválie rozprodávány za pakatel kramářům, kteří pak do nich balili své zboží. Obdobně se na začátku 50. let 20. století chovali nadšení mladiství budovatelé světlých zítřků, kdy na leckterých místech byly nenávratně poškozeny cenné klášterní, knižní a archivní fondy. V 70. letech 19. století odevzdali radní Hradce Králové značnou část starého archivu do sběru, a tak dnes historikové musejí starší dějiny tohoto krásného města pracně rekonstruovat z nepřímých pramenů a z opisů dokumentů, které víceméně namátkově zařadil počátkem 19. století do svých dějin Hradce Králové amatérský historik František de Paula Švenda. Také správa litomyšlského velkostatku poslala na konci 19. století zámecký archiv a registraturu do sběru. Jen díky tomu, že archivář Národního muzea v Praze Václav Schulz zastavil železniční vagony „se starým papírem“ na jejich cestě do papírny a archiválie odkoupil na váhu, dnes můžeme studovat hospodářské a sociální dějiny litomyšlského panství, které patřilo k největším v Čechách, a poznáváme život a názory náboženských blouznivců 18. a počátku 19. století.

Chci věřit, že deponitář v zámecké konírně nebude považován za skladiště starého papíru, ale za klenotnici, v níž jsou kulturní poklady nevyčísitelné hodnoty. Přeji sobě a občanům Litomyšle, abyste rozhodli moudře a ku prospěchu kultury a vzdělanosti města. Věřím, že se svým vlivem zasadíte, aby se existence archivu stala součástí koncepce využití zámeckého návrší a že zde bude archiv zachován.

S pozdravem a přáním všeho dobrého Milan Skřivánek, vysloužilý ředitel Státního okresního archivu Svitavy se sídlem v Litomyšli

*V Litomyšli, to pondělí před sv. Mikulášem LP 2016*